

Epistola ad Ephesios : [Bucerus, Martinus], [1527]

CONTENTS

<i>ILLVSTRIS SIMOET PIENTISSIMO PRIN- cipi. Fridericho, Schlesiorum et</i>	
<i>Ligniciae Duci etc. Martinus Bucerus salu- tem Christi precatur. . .</i>	2
<i>IN EPISTO- LAM D. PAVLI AD EPHE. sios Argumentum.</i>	7
<i>D. PAVLI AD EPHESIOS Epistola-</i>	9
<i>D. PAVLI AD EPHESIOS</i>	11
CAPVT V.	13
CAPVT VI.	14
<i>Paulus.</i>	15
<i>Ex uoluntate Dei legatus Iesu Christi.</i>	16

ETISTOLA D. PAVLI AD EPHESIOS, LVA rationem Christianismi breuiter iuxta et locuplete, ut nulla breuius simul et locu pletius explicat, uersa paulo libe- rius, ne peregrint idiotismi rudiores scripturarum of- fenderent, bona tamen fi- de, sententiis Aposto- li appensis. In tunde comuenarlo- PER MARTIRUH DVCERVMI,

ARGVMENTVM.

ILLVSTRIS SIMOET PIENTISSIMO PRIN- cipi. Fridericho, Schlesiorum et Ligniciae Duci etc. Martinus Bucerus salu- tem Christi precatur.

P

P Rouidentia Dei compara- tum est, clarissime et reli- giosissime Princeps, ut quam docunque hactenus sincera Dei scientia in publicum prodierit, ilico et errorum uenti, undique ingruerint, qui si deturbare e medio il- lam nequirent, tantum pulueris tamen opinionum terre- na resipientium, atque inde dissidiorum excitarint, ut per paucis, hoc
5 est, electis duntaxat, atque ex his multis ne- quaquam ἀνδρωτι, illa rite conspecta fuerit. Visum namque Deo soli bono ac sapienti est, bonitatis ac uirtutis suae gloriam, contra luctantibus potestatibus aduersariis, et ex infirmitate suorum illustrem reddere. Hinc sanctis non cum sanguine et carne, humano scilicet hoste, sed ad uersus caelestes uersu-
10 gerit, non minus saeuum et atrox, quamanceps et periculosum, perpetuo depugnandum est.

Prodeunte ueritate in furgunt et errores.

EPISTOLA.

Quapropter, si idem hodie, reuecta nobis Euangelii lampade, usu ueniat, ut immissis multiplicium haereseon, at- que imposturarum turbinibus, mendacii author, qui dum atrium suum humanis traditionibus satis munitum tranquil- le possedit, egit quietius,
15 dum pellere rursus mundo illam nequit, obscurare tamen adeo conetur, ut a paucis plane agnosci, a nonnullis ne uideri quidem possit, par erit, ut me- mores, sic bonam dei uoluntatem decreuisse, atque quemad modum antea, ita modo quoque id ita temperatu- ram, ut inde cum uirtus tum bonitas sua clarior reddatur, boni consili um patris nostri super nos, ubique quae saluti nobis sint pro spicientis, consulamus, et ex animo, etiam
20 pro hac re grati as ipsi agamus. Et enim si recte rationem subduxerimus, haud parum, animos nostros confirmabit etiam, quod quam Eu angelii ueritatem profiteamur, princeps tenebrarum ad eun dem modum excipit, quo olim ab ipso seruatore, ciusque Apo stolis praedicatam excepit.

Quam mox eni praeter grauissimas psecutionum pro- cellas, innumeris insano-
25 rum dogmatum fluctibus, quorum ab surditatem nescias, an uarietatem atque inter se pugnanti- am magis admireris, cymbam Euangelii ille quatiebat iacta- batque. Idque haudquaquam sine successu, quippe breui a Pau lo, quo nemo unquam maiore uel seduli- tate, uel dexterita te, Christum praedicauit, neque placere ad bonum omnibus quisquam magis studuit, ut qui omnibus omnia fieret, ut uel aliquos lucraretur, omnes Asianos
30 abalienauerat. Timo- theo siquidem suo sic quaestum legimus. Nosti hoc, quod auersati

fuerint me omnes, qui sunt in Asia, id est, indu- bie plurimi.

Quo suc- cessu contra Pauli Euam gel. Satan saeuierit.

2 Thess

Confirma re, non deii cere debet, quod Eu- angelion nostrum ua riis errori bus oppu- gnatur.

MARTINI BVCERI

Vt autem obturbantibus uariis errorum sectis, animos nequaquam despondere, sed as-
sumere potius debemus, quod cum ita Domino uisum sit, oporteat, id non minus ad
promouendam nostram salutem, quam ipsius gloriam illu strandam facere, qui probatos
35 suos, inter huiusmodi turbi- nes, et utiliter exercet, et magnifice prodit, ita conuenit ni-
hilominus illis pro uiribus spiritus, cuique diuinitus dona ti, obuamire, dareque operam,
ut luce scripturarum, figmento rum humanae rationis tenebras, dispellamus, quod nos
qui Christi sumus deceat, haudquaquam minore studio, cum hoc nostrocapite colligere,
quam aduersarius soleat disper gere. Cumque ueterator iste, a contemplatione solis
40 diuinae bonitatis, unde omnis cum iustitia, tum salus certo gigni- tur, modis omnibus,
ad suspiciendum nihili, ac euanidum humanae industriae uirtutisq̄ splendorem, unde
nihil nisi fastidiosa hypocrisis, et certa pernitie indubitato nasci- tur, animos mortal-
ium detorquere conatur, nobis praeci- pue in hoc incumbendum est, ut fide Euangelii
hominibus oculi corroborentur, quouiuficos solis illis diuinae bene- uolentiae radios,
45 rite percipere queant.

Quemadmodum enim Paulo benignitatem Dei omni studio attollenti, Satanae satel-
lites praedicando circum- cisionem, Sabbatha et idgenus externa, ad quae homi- numires
possunt pertingere, negocium facessebant, sic postea adserentibus candem, sanctis Dei
confessoribus, et liberae electioni eius, bonitatiquē omnia accepta ferenti bus, hostis
50 ille ueritatis, similibus instructos armis suos ohiecit, qui libero arbitrio, nostrisquisq̄
operibus nihil non

Quo stu- dio obuiai dum errdri bus.

Quib-ar- mis super. orib saecu lis oppu- gnata sit ueritas.

EPISTOLA-

tribuerent. Donec Mahometh sua figmenta, operibus mixta legis, et nostri, sua iuncta in
speciem Euangelicis, orbi obtruscrunt, eoque rem perduxerunt, ut nihil fere fidu tiaē in
bonitatem Dei, omnis uero spes, in conficta ab ho- minibus opera, eaque nullam frugem
55 proximis adferen- tia, cuiusmodi bona opera Deus requirit, tantum non ab uniuerso
mundo collocaretur.

Podemconjmo, reddito dudut nobls Ellangelo, ex quo iam orbis discere incipit,
nos natura filios irae, et nihil bo ni a nobis uelcogitare posse, Dei autem, qui ante
conditum mundum nos sibi in filios elegit, gratuita beneuolentia spiř ritum sanguine
60 CHRISTI promeritum donari, quo de ipsius bonitate, ut bene speramus, ita et studio
ipsius, ad honesta sanctaque rapimur, praecipue autem, ut proximis commodemus,
neque dubitamus, hac uelut arra obsignati in redemptionem, olim nos Christi beneficio,
omnis peccati puros, et aeternae felicitatis plene compotes fore, salutis nostrae inimicus,

65 rursum excitat, qui ad externa opera, ea que non solum infrugifera, sedet noxia, a fidutia
benignitatis diuinae, acriore, quam ulli antea studio, reuocare laborant. Baptismum
siquidem hi, imo rebaptismum supra quam dici queat, urgent, sed quo te ab omnibus, qui
illum reiici- unt, quamlibet sanctis Christi membris separes, atque ne magistratui, quem
et negant posse Christianum esse, iu- rando, et arma pro re publica sumendo obtempares,
70 adstrin gas. Hi praedestinationis et electionis Dei certitudinem ridet, et in impletione
legis, sed ad ipsorum interpre- tationem, saepe absurdam, ad quam uires quoque adesse

Qui uo- ceat Euan gelion-

Errores quidam Ca- tabaptista rum.

MARTINI SVCERI

omnibus hominibus adseruerant, spem figere docent Hinc beneuolentiae Dei praedica-
tionem, hoc est, Euange- lion, efficere blasphemant, ut homines a bonis operibus cessent,
salutem a merito Christi frustra expectantes, cum tamen, nullum prorsus a nobis bonum
opus sieri possit, nisi id sensus amorq bonitatis Dei gignat. Sed non hic tantum nobis
75 isti impingunt, quod ipsi peccant. Pecc- tum ipsi falsam et euanidam opinionem faciunt,
quia non sit creatura D E I coque olim etiam prorsus euant turum, tumque saluos fore,
et daemones et impios uni uersos, quem hoc figmentum, qui id receperit, non red- dat
socordem, bonorumque operum negligentem, cum eti- am impio sibi, aditum ad beatem
uitam fore, et si pau serius putet?

80 Istis profecto usu uenit, quod et Iudaeis, mundique sapi entibus olim. Suam quaerunt
istitiam statuere, igitur DE iustitiae quae per fidem est, subdi nequeunt, et indulgen- tes
fidentesque ingeniis suis, sapientes esse uolunt, ideo plus nimio stulti fiunt. Verum dum
insolentem prae se graut tatem, rerumque uitae praesentis contemptum, praeser tim apud
cos, qui fermentum eorum nondum recaepe runt, prae se ferunt, minime paucis, quibus
85 zelus aliquis est, sed scientia carens, imponunt. Nam ingenium numanum praecipue
admirari solet, quicquid a uulgan ratione uiuendi abhorret, etiamsi ne pilum quidem
bo nae frugis adferat, qua certe occasione, Romanenses ab dicantes connubium, et
Mahomethani uinum, et Me nachi usum carniarum, ac rerum quarundam aliarum, it

Quibus a tibus mui do solcat impont.

EPISTOLA.

quarum tamen usu ut nulla est impuritas, ita nulla in absti nentia earum sanctitas, totum
90 fere mundum dementa- runt. Porro ut istorum impostura serpat, non paruum mo mentum
adfert, eorumqui CHRIS T Iesseuo- lunt infirmitas ne dicam, an socordia et detestanda
le- uitas. Dum enim simpliciores, nondum scilicet a spiritu intus satis roborati, uident
tam imparem doctrina Euan- gelica uitam apud eos, qui illam profitentur, minimo nego
tio ab iis, qui speciem aliquam eius prae se ferunt, persua- dentur, non esse eam uere
95 Euangelicam doctrinam, quam illi praedicant. Vae igitur nobis, si blasphemandi doctri-
nam CHRISTI, et offensionis pusillorum oc casionem dederimus.

Praeter hos, sunt et ex iis, qui Euangelii purissimi uin dices sibi uideri uolunt, neq
sane uulgariter in prouchen do illo, sudarunt, qui nescio qua animis ipsorum obfusa,

contentionis et φιλαυτίας incertum, an stuporis et ignorantiae nubecula, Sacramentis,
 100 quae symbola sum Christianorum, et externo uerbo, ea tribuunt, unde diuinae beneuo-
 lentiae, uirtutisque claritas non parum obscu- ratur. Vehicula enim illa faciunt, spiritus
 sancti, et fidei, cum haec donet sola bonitas Dei, impetrata morte CHRI STI. Hi ex
 eadem cognitionis gratiae Dei angustia, et sanctorum salutem aeternam negant, dum
 105 hic, qui Chri- stouere crediderint, rursum posse excidere, non tam in- considerate, quam
 periculose affirmant. Quae enimfi- des, quae se dubitet habere repositam sibi penes
 Deumui- tam aeternam, hoc est, esse filium atque haeredem Dei ?am

Sacramen is et exter io uerbo quidam ni nium tri- buunt-

MARTINI BV CERI

DE V Ssuis, pro fide ipsorum facit.

Proinde cum tam multis errorum nubibus Christi 4 uerfarius, contra restitutam nobis
 illius lucem Euange licam, perstrenue adhuc pugnet, nouosque cottidie excitet, abusus et
 110 sanctorum ignorantia et infirmitate, sit denique eius in omnibus idem conatus, nimirum,
 ut opera manuum suarum homines adorent, et non ut deploratos pecca- tores, diuinae
 bencuolentiae, sanguinique CHRISTI cu- randos plena fide sese contradant, debent
 profecto, qui- bus Christi gloria, electorumque salus chara existit, nihil uicissimomittere,
 quoregniC HRI ST I Euan- gelion, et bonitatis DE I praedicatio, quam in primis uniucrsa
 115 scripturaubiq in culcat, orbis magis ac magis agnoscat. Vere enim sordebunt nobis
 nostra, ubi diuinae bonitatis gustum recte percaeperimus, neque cessabimus tum a bonis
 operibus, sed gnauius demum illis incum- bemus, toti scilicet eo rapti, ut gratificaripatri
 nostro studeamus.

Cum uero Paulus in praedicanda DE I praedestina- tione, electione, amplissimaque in
 120 nos bonitate et efficacia sanguinis CHRISTI, hoc est, in annunciando sincero Euangelio,
 docendaque doctrina certae salutis, ita excelluerit, ut non paruo interuallo, alios sacros
 scriptores post se reliquerit, praesertim si lucem, et copiam spectes, optan- dum est, ut
 illius Epistolae quam familiarissimae Chri- stianis omnibus reddantur. Qui sane eas
 recte teneret, cum sibi tum aliis, quoslibet facile errores auerteret.

Paulus cla rius et co- piosius Eu angelion prae dicauit.

EPISTOLA.

Equidem igitur ut huc fratribus scripturarum rudioribus adiutor essem, quibus et V.
 Fabus Capito paratis nuper in Hoseam haudquaquam uulgaribus conmentariis, et M-
 Cellarius opere, de Operibus Dei in quo diuina bonitas magnifice praedicatur, plurimum
 consuluerunt, Epistolam illius ad Ephesios, hisce diebus enarrandam mihi desum- ad
 Ephes- psi* Visumenim mihi est, doctrinam Christi, breui- iotius scri ter iuxta et lucu-
 130 lenter, atque copiose adeo complexa esse, ut pturae con- his nominibus, nullam aliam
 ei praeferendam existimem, totiusque pendium. sacrae scientiae, compendium recte
 habendum censeam.

Docet quidem fusius etscripturis communitius, ea quae Romams scripta extat, omnem
 carnem peccato obnoxiam, a lege non esse nisi peccati cognitionem, non iustitiam, a
 135 gra tia Dei, et merito Christi hanc prouenire, omnia ab ele- ctione libera Dei pendere,

abnegatione nostri, et dilectio ne proximi Deo gratificandum, magistratui parendum, offendicula fratrum cauenda, eandem esse Gentium et Iudeorum redemptionem, sed haec nostra, de his omnibus, et breuius, et ut uideatur luce maiore disserit, tum maiestatem Christi Paulo magnificentius praedicat, et de uirtutibus Christianae officii disputat distinctius, et admodum locuplete.

140 Hanc ergo quam uel solam, si recte intelligatur, satis esse puto, et ad gratiam Christi commendandam, et uitam quam pietissime instituendam, tum errores quosque contra Praestite uiuendos, uerti primum, paulo liberius, ne idiotismi parum ratum sacralium timere Ebraei, partim peculiariter Paulini, rudioribus ne uerbis uerbulam aliquam offunderent.

145 Optarim enim dum extat tere-

Epistola ad Ephes totius scripturae compendium.

Quae Epistola ad Romanos conueniat.

Praestite ratum sacralium breuius uertere.

M. BVCERI

Atrunque instrumentum sua lingua, et gralla Deo, multi sunt hodie, qui eas linguas calleant, ut ad fontes semper redire liceat, si quid interpretes, parum assequerentur, ea libertas in uertendis sacris adhiberetur, quam sibi fidei interpretes permittunt in prophanis. Qui enim dices in linguam aliquam uersum, quod in ea non dum propter

150 alterius linguae ex qua uersum est idiotismos, potest intelligis? Scio religionem hanc interpretum, maiestati scripturarum tributam, sed ut dixi autographa spiritus extant, ad quae semper potest corrigi, sicubi interpretes dormitent, quare mihi praestare uidetur, dum uersionibus iis consuli debet, qui sacras linguas Ebraeam et Graecam ignorant, neque sacrorum scriptorum schematis assueti sunt, ut quam familiarissime et planissime

155 etiam sacra transferrentur. Id igitur pro mea tenuitate in hac Epistola dedi operam, quid assecutus sum alii iudicent. Si cui uidear alicubi magis paraphrasten egisse quam interpretem, is si libet ita quoque me nomet, uideor mihi tamem nihil a mente Pauli alienum assuisse. Adieci deinde et commentarium, quo singula Epistolae huius pro uirili explicare iis, qui in Paulinis literis nondum exerciti sunt, et quidem omnia simplicissime

160 sum annisus, ut successerit fratrum esto iudicium.

Quicquid hoc operis est, tibi clarissime princeps dedi care decreui, qui tanta sedulitate, regnum Christi, syncretismumque ueritatis cognitionem plantare apud tuos studeas, conuocatis undique uiris pie doctis, contempto et nequaquam uulgari in quod tuam dignitatem et opes adducis periculum, et sumptu, quem huius causa haudquaquam medio-

Quare liberius uertere saepe Epistola-

Institutum imitabile principis Schlesiorum.

EPISTOLA.

165 crem facere incoepisti. Cui siquidem principum rectius sacrorum commentarii inscribantur, quam ei qui sacrorum scientiam suo locohabet, digneque colit? Inter quos admodum paucos tua celsitudo praeclare fulget, quae cum syncretiore pietatis doctrina, et linguarum studia, sine quibus nulla solida eruditio constat, suis coniungi curat. Neque

170 pa rum uero huc audaciae me prouocauit, quod sciam, te cam Christi cognitionem nac-
tum, quam haec Pauli Epistola, ut et reliquae omnes, tradit, cui nihiladhaereat adhuc,
fermenti conmentorum rationis humanae, quae dixerit uale mundi elementis, confiteatur
plantantem et rigantem nihil esse, ne quid nostris operibus arrogemus, sacrum tamen
habeat externum quoque Euangelii, exhortationisque in Domino, usum, et si uehiculum
175 spiritus inde nullum faciat, de quare Caspar Schuenftfeldius tuus, pro eximia sua re
uelatione, praeclare scripsit, neque sacramenta contemnat, sed suoloco, pro symbolis
scilicet externae communionis inter Christianos et instituendae et alendae, habeat.

Hanc nostramitaque qualemcunq operam celsitudo tua sibi incupatam, eo animo
excipiat, quo quemlibet ad pro mouendam Christi gloriam in quouis conatum solet, hoc
est, iucundo et fauenti, quodque coepit, post doctrinam Chri- sti synceram, et nullis
180 humanis figmentis fermentatam, pergat curare, ut linguas et aliae frugi artes, iuuentus eius
doceatur, neque audiat non tam regiliosos ut uideri uo lunt, quam fastidiosos quosdam,
qui haec sancta Dei dona contemnunt, a spiritu uolentes omnia discere, cum quo haud
perinde magnam familiaritatem habent, qui profecto di-

Pura prin cipis huius rtligio-

In contem ptores bo narum ar tium et linguarum.

M. BVCERI

185 gni essent, ut et uentri suocibum, item ab illo per miracu lumcogerentur expectare, donec
discerent, non minus ad sanctameruditionem, nostram operam adhibendam, quan quam
omnia bona ueraque doceat solus spiritus Dei, quam ut corpori parentur alimenta, quod
et ipsum sola uir- tus Dei sustentat. Etenim dum rectis iudiciis plurimi pollebunt, et
minus loci inueniet impostura, et amplior in rebus singulis bonitatis Dei admiratio atque
cognitio, plurimum ad pietatem promouebit.

190 dapuanne dujpimeiauenapaeuta,taujairstum et laudatum Cel.tuae institutum, uelint
aemulari, sic declaraturi agnoscere se, a Domino ipsius plebi. praefe- ctos, quorum
primum studium esse debeat, ut illa bonita- tem Dei sui agnoscat, et aduoluntatem
ipsius sua uni- uersa comparet. Nam haud uulgaris Dei ira existit, ut quos dam omnium
cura plus quam pietatis, apud suos excolen dae sollicitet, et nullorum sumptuum plus
195 pigeat, quam qui in optima studia fiunt. Dominus qui omniumm principi um corda
in sua manuhabet, dirigat ea, ut rite ipsum agnoscant et colant, quo placidamubique
et quietamui- tam electi degant, cum pietate et honestate. Is et sanctos C.T. conatus
secundet, eamque cum liberis, et omni ditione seruet, bonisq omnibus exornet. Illi sit
gloria in saecula omnia, Amen- Argentorati pridie Calend. Septembus Anno Christi M.
200 D. XXVII.

IN EPISTO- LAM D. PAVLI AD EPHE. sios Argumentum.

P

Pphesi, quae Asiae minoris metropolis fuit, et Dianae multimammiae studiosissima
cultrix, triennio Paulus Christum praedicauerat, et non contemnendum popu- lum cum
ex urbe, tum tota Asia fuerat lucratus. Ita ut qui- dam qui curiosas artes sectati fuerant,
recepto Euange- lio, comportatos libros suos, coram omnibus ad testandam respiscen-

205 tiam exusserint, quorum precia tamem fuere ar genti myriades quinque , quae summa
supputatore Budaeo quinque milia Coronatorum ualet. Indicibili siquidem stu dio, atque
constantia, in hoc incubuerat, ut annunciarer quae in rem illorum essent, et omne Dei
consilium ipsis ape- rirer, doceretque; et publice et per singulas domos poe-

Quae Pau lus apud Ephesum effeceris

M. BVCERI

nitentiam ac fidem, quae est erga Dominum nostrum IE- SVM Christum, denique
210 et moneret cum lachrymis unum quemque die et nocte. Ad haec ne sua uideretur
quaerere, cum suis, tum corum qui secum erant necessitatibus, suae ipsius manus
suppeditauerant. Dominus quoque sermo- nem eius cum miris uirtutibus confirmauerat,
nam et su dariis eius, et semicinctis, super infirmos delatis, morbi recedebant, malique
spiritus egrediebantur, tum incompa rabili spiritus fortitudine reddiderat illustrem, supra
215 mo dum enim in hac urbe adflactus fuerat, et Domini tamen consolatione superior semper
euaserat.

Cum itaque eximie charos Ephesios haberet, ut apud quos non uulgari successu
regnum Christi instituisset, pri mum Timotheum praecipuum collegam remanere apud
eos, ut a se plantata rigaret, uoluit, deinde Hierosolyma petens, cum sciret in eas regiones
220 se non rediturum, euo- catos e Mileto Ephesiorum praesbyteros, persancte mo- nuit,
ut sibi, et cuncto gregi attenderent, ne quid incom- modi a subingressuris lupis, quos
grauis futuros illis prae dicebat, Ecclesia eorum perciperet. Hinc postremo et ex uinculis,
quibus Romae detinebatur, hanc Epistolam ad eos scripsit, qua uelut in compendium,
omni Christia- nismi ratione contracta, eos in instituto confirmaret, atque prouheret.

225 Proinde mira et luce et breuitate de singulis, quae Christianos scire refert, in ea
monuit. Vt omnis mortaliu tam iustitia, quam salus a libera Dei praedestinatoue et

Quam fuerit pro Ephesiis sollicitus

EPISTOLA

electione pendeat, et per Christum, per quem omnia in- stauranda sunt, in caelo et in
terra, quique super omnia ex altatus, omnium potestate pollet, in electis tam ex Genti-
bus quam Iudaeis perficiatur, ad hoc ut Deus in nobis glo rificetur . Vt natura perdit
230 uniuersi sumus, aequae Iudaei ac Gentes, et gratuita Dei beneuolentia seruemur, quot
quot seruamur, reconditi scilicet in Christo, ad bona ope- ra, qui ex Adam nati, tantum
mala operari possumus. Vt denique Christus morte sua legem cerimoniarum, ob quam
Iudaei gentes aspernabantur, abrogarit, et donatas sui cognitione gentes, cum Iudaeis
in se, in unum hominem coagmentarit, qui cottidie incrementa pietatis accipiens, in
235 templum sanctum Domino cresceret.

Horum miris affectibus, et magna perspicuitate, per duo priora capita admonuit,
simul et gratias pro illis aegit, precarique se pro ipsis memorauit, ut in cognitio- ne
horum proficerent, quo agnoscerent, ad quantam spem uocati essent, quanta sit gloria
haereditatis quam expecta rent, quam; praecellens uirtus qua niterentur, qua utique
240 Christus a mortuis est excitatus, et super omnia ad dexte ram patris euectus. In tertio
Capite eadem illis precatur, et simul meminit muneris sui, qui peculiariter fuerit ad

Euangelizandum gentibus delegatus, utque aperiret, quod mysterium a saeculis etiam
 245 ipsis Angelis absconditum fuerat. Denique hortatur, ne ob suas afflictiones, quas ipsorum
 caussa ferat, frangantur, sed magis roborato interno ho- mine, bonitatem Dei quam
 amplissime cognoscant.

Cap. pri- mum et secundum

Cap. ter- tium.

ARGVMENTVM.

Deinde quarto Capite, et bona parte quinti, ad stu- dium dilectionis ueramque animorum
 unitatem, tum et de- positionem ueteris hominis cum coperibus suis, multis argumentis
 hortatur, memorans, in hoc Christum imtio regni sui alios dedisse Apostolos, alios
 Prophetas etc. ut in cognitione Christi singuli confirmati, in unum homi- nem summa
 250 dilectione coalescerent, atque abdicatis carnis operibus, in omni iustitia et sanctitate
 Deum glorifica- rent. reliquam partem quinti, et bonam sexti, de pe- culiaribus officiis
 quibusdam, uxoribus scilicet, maritorum, filiorum, parentum, seruorum et dominorum,
 sancta prae cepta tradit. Postremo armat eos contra uersutias caele- stes, nempe potestates
 malorum spirituum, et ad instan- tem hortatur precationem, cum pro sanctis omnibus,
 255 tum et pro se ipso, quo digne Euangelico munere fungatur. Inde precatus pacem et
 beneuolentiam Dei, et ipsis et omnibus diligentibus Christum, Epistolam finit. Quae uero
 hoc argumem to de Ephesiis memoraui, legun tur 1. Cor. 15. 2. Cor. 1. 1. Timoth. 1. Act.
 19. et 20. ARGVMENTI finis.

Cap. quar tum et quintum.

Cap. sex.

AD I. PAVL. AD TIM.

D. PAVLI AD EPHESIOS Epistola-

[p.9]

[p.10]

P

[p.11]

260 **P** Aulus ex uoluntate Dei legatus IESV Christi, sanctis qui sunt Ephesi, nempe fidem
 habentibus Chri sto IESV, beneuolen- tiam uobis et pacem, Dei patris et Domi- ni nostri
 Iesu Chriftiprecor.

[p.B]

Gratia sit et laus Deo patri Domini no- stri IESV Christi, qui omni nos genere spiri-
 talis beneficentiae, bonis nimirum caelesti- bus, affecit per Christum, quemadmodum
 per illum nos ante conditum mundum, in hoc elegit, ut simus sancti, et ipsius quoq iu-
 265 ditio inculpati, dilectioni scilicet proximo- rum dediti.

D. PAVLI AD EPHESIOS

Qui praedestinavit pridem nos, ut in filios sibi, per IESVM Christum, ex dignatione uo-
 luntatis suae adoptaret, quo gloria beneuo- lentiae eius celebris in nobis esset, qua nos
 pro pter illum dilectum, dignatus est.

[p.3.]

[p.4.]

[p.5.]

[p.6.]

[p.7.]

270 Per quem, satiati estis pro nobis sanguine illius, habemus redemptionem, remissionem nimirum peccatorum. Idque ex amplissima beneuolentia eius, quam ubertim nobis impartiuit, donatis omni sapientia et prudentia, postquam uidelicet ex singulari dignatione notam fecit arcanam uoluntatem suam.

275 Qua proposuerat, dum ex certa rerum omnium et temporum dispensatione, statutum huius tempus appetisset, instaurare per illum, nempe Christum, uniuersa, per hunc inquam tam quae in caelo sunt, quam quae in terra.

Per quem et in sortem sanctorum asciti sumus, praeordinati iuxta propositum eius, qui cuncta ubique efficit, et beneuolum arbitrium eius, ut celebris in nobis reddatur gloria eius, qui in Christum spem nostram priores collocauimus, in quem et uestram collocastis, postquam sermonem ueritatis, Euangelion salutis uestrae, audiistis.

280 Cui ut fidem habuistis, obsignati quoque estis spiritu sancto, qui promissus nobis fuerat, qui est arrabo hereditatis nostrae, quo fore

EPISTOLA.

ti, redemptionem, qua continget certa uitae possessio, indubitato expectemus. Idque ut gloria eius in nobis celebris reddatur. [p.90] [p.91]

285 Ea propter cum et ego audiissem, qua uos in Dominum Iesum fide, quaque dilectione in sanctos omnes estis praediti, non desino gratias pro uobis agere, memor uestri in precibus meis, ut Deus Domini nostri Iesu Christi, pater ille gloriosus, aspiret uobis sapientiam et reuelationem, ut ipsum cognoscatis, illuminatisque oculis mentis uestrae sciatis, quid ex uocatione uestra uobis sperandum sit, et quae opulentia sit gloriae hereditatis, quam donauit sanctis, quae denique praecellens uirtutis eius in nos credentes 290 magnitudo.

Quae in nobis declarabitur, iuxta efficaciam fortis roboris eius, quam efficaciam in Christo exhibuit, cum excitauit illum a mortuis, et ad dexteram suam collocauit in caelestibus, super omnem principatum et potestatem, et uirtutem, et dominationem, et quicquid omnino eximium siue in praesenti, siue in futuro saeculo celebratur, subiecitque 295 omnia pedibus eius, ipsumque dedit caput Ecclesiae super omnia, quae est corpus eius, et in qua cumulate exuberantem bonitatem suam declarat, qui illa perficit omnia in omnibus.

D. PAVLI AD EPHESIOS

Et uos, cum mortui eratis delictis et peccatis, in quibus uiuistis iuxta rationem uiuendi mundi huius, secundum instinctum principis potestatis aerae, spiritum, qui agit modo 300 incredulos, inter quos et nos omnes aliquando uersabamur, indulgentes cupiditatibus nostrae, et perficientes quae ferebat arbitrio carnis nostrae, et cogitationes, qui nimirum aequae acalii, natura irae Dei, obnoxii eramus. [p.1.] [p.2.] [p.3.] [p.4.]

305 Deus autem diues in misericordia, propter multam dilectionem qua nos dilexit, etiam mortuos delictis, conuiuificauit, una cum Christo (beneuolentia gratuita seruati estis) et simul excitauit, atque simul collocauit in caelestibus, insitos Christo Iesu. Vt ostenderet saeculis futuris, excellentem beneuolentiae illius opulentiam, benignitate erga nos in Christo Iesu.

Beneuolentia gratuita seruati estis perfidem, idque non ex uobis, Dei donum est, non ex operibus ne quis gloriatur. Ipsi enim sumus figmentum, conditi in Christo Iesu, ad bona opera, quae Deus praeparauit, ut in eis uersaremur.

Memores igitur estote, quod olim natura Gentes eratis, praepotio impuri uocati ab iis, qui circuncifi, circuncisione manu facta dicebantur, quod, inquam, tum sine Christo era-

EPISTOLA.

tis, et abalienati a R. Pubus Israelis, atque extra nei a foederibus, |promissionem in se
315 continenti bus, nullam spem habentes, et sine Deo ac plane impii habiti in mundo.

Nunc uero insiti Christo Iesu, qui longe erat, facti estis prope, per sanguinem Christi. Ipse enim author est pacis nostrae, qui fecit ex utrisqueunum, sublato per sacrificium corporis sui interstitio maceriae, inimicitia, abolita indelege, mandata et decreta continente, ut duos sibiipsi conderet in unum nouum hominem, pacequefacta
320 conglutinet duos, in unum corpus Deo per crucem, extincta in semetipso inimicitia.

Et adueniens Euangelizauit pacem uobis qui eratis longe, ut et iis qui prope fuerunt. Per ipsum enim utrique aditum habemus ad patrem, afflati eodem spiritu.

Proinde iam non estis hospites et aduene, sed conciuues sanctis, atque domestici Dei, inae dificati fundamento, quo et Apostoli atque Prophetae inaedificati sunt, existente
325 summo angulari lapide Iesu Christo, per quem omne aedificium coagmentatum, exurgit in templum sanctum Domino, perquem et uos coaedificamini in domicilium Dei, agente in uobis spiritu.

STI INTELLIGAM.

D. PAVLI AD EPHESIOS

Huius gratia ego Paulus uinctus sum Christi Iesu, pro uobis gentibus. Audistis siquidem dispensationem beneuolentiae Dei, quae mihi commissae est erga uos. Per reuelationem
330 enim notum mihi fecit arcanum, quemadmodum paucis ante scripsi, ex quibus cognoscere potestis legentes, quid de arcano Christi sti intelligam.

Quod utiquealiis saeculis, non fuit hominibus resectum, uti nunc sanctis Apostolis eius bus resectum, uti nunc sanctis Apostolis eiu et Prophetis per spiritum resectum est, nempe quod gentes sint cohaeredes, et eiusdem corporis, atque participes promissionis
335 eius, in Christo exhibitae per Euangelion, cuius factus sum minister, iuxta donum beneuolentiae

Mihi inquam minori quolibet minimo Mihi inquam minori quolibet minimo omnium sanctorum, haecbeneuolentia con tigit, ut inter gentes Euangelizarem, in perue stigabilem opulentiam Christi. Et illato lumine monstrarem omnibus, quae sit communio arcani a
340 saeculis penes Deum, qui omnia

Vt nota modo fieret per Ecclesiam, prout nota modo fieret per Ecclesiam, principatibus et potestatibus caelestibus, multifa-

[p.11]
[p.50]
[p.60]
[p.70]

[p.CAPVT III]
[p.Dei, datum mihi ex efficaci uirtute eius.]
[p.per Iesum Christum creauit, absconditi.]
[p.1.]

EPISTOLA.

- aeternum, quam exhibuit, in Christo Iesu Domino nostro. [p.12]
- Per quem confidenter agimus, et aditum habemus ex fiducia, quam suppeditat, qua er- [p.5.]
- 345 ga ipsum sumus fide. Quare precor, ne frangant uos afflictiones meae, quas pro uobis [p.6.]
- su stineo, quando quidem haec uestra gloria est. [p.7.]
- Huius causa flecto genua mea ad patrem Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis [p.8.]
- co- gnatio in caelis et in terra constat, ut det uobis secundum opulentam gloriam suam, [p.9.]
- uir tute corroborari per spiritum, ut bene habeat homo interior, et habitet Christus per
- 350 fidem in cordibus uestris, sitque in uobis confirmata, probeque fundata dilectio.
- Vt ualcatis cum sanctis omnibus comprehendere re, quae sit latitudo, et longitudo,
- profunditas et celsitudo, noscereque praeeminentem cognitioni dilectionem Christi.
- Vt bonitate Dei ad summum repleamini.
- Potenti uero facere cumulate, secundum uirtutem in nobis efficacem, ultra omnia
- 355 quae uel petimus, uel cognoscimus, illi sit gloria in Ecclesia per Christum Iesum, in
- omnes aetates saeculi saeculorum amen.

D. PAVLI AD EPHESIOS

- Adhortor igitur uos ego uinctus Domino, ut digne ambuletis uocatione, qua uocati estis, [p.2.]
- cum omni submissione et mansuetudine, cum longanimitate, tolerantes uos inuicem per [p.3.]
- dilectionem, studentes seruare unitatem spiritus, uinculo pacis. [p.4.]
- 360 Vnum corpus entis, uno spiritu uiuitis, quem admodum una spes est uocationis
- uestrae, qua uocati estis. Vnus dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus et pater
- omnium, qui omnibus praesidet, per omnia uirtutem suam exerit, in omnibus uobis
- agit.
- Vnicuique uero uestrum contigit beneuolentia, secundum modum, quo illam Chris-
- 365 tus impartit. Quare ille dicit: Cum ascendisset in altum, dedit dona hominibus. Hoc
- uero, ascendit, quid indicat, nisi quod descendit prius, in haec inferiora, in terram? Qui
- descendit, ipse est, qui et ascendit super omnes caelos, ut perficeret omnia.
- Et hic dedit hos quidem Apostolos, alios uero Prophetas, alios uero Euangelistas,
- alios autem Pastores et Doctores, ad hoc ut sancti instruantur, et opus ministerii proce-
- 370 dat, aedificumque corporis Christi incrementum accipiat, donec uniueri occurrerimus
- inuicem eadem fide et cognitione filii Dei praediti, similes ui-

EPISTOLA.

- ro iam aucti roboris, assecuti modum integrae aetatis CHRISTI, ut non simus iam amplius [p.1]
- pueri, quos uertat, et circumferat, quilibet doctrinae uentus, ex impostura hominum, et [p.r.]
- uersutia, quibus error obtrudunt. [p.2.]
- 375 Silicet etiam dilectione, et dilectione, relaturi per omnia eum, qui caput est [p.7.]
- Christum. Ex quo omne corpus coagmentatum, et compactum, per omnem commissu-
- ram, qua fit subministratio, secundum efficaciam pro portione cuiusque partis, incremen-
- tum accipit, ad instaurationem sui ipsius per dilectionem.

i cergo dico, et obtestor per dominum, ne post hac conuersemini, ut reliquae gentes
 380 conuersantur, iuxta uanitatem mentis earum, obtenebrati sensu, abalienati a uita Dei,
 propter ignorantiam quae in eis est, et caecitatem cordis eorum. Qui postquam ad in-
 dolentiam peruenerunt, tradiderunt semet- ipsos lasciuiae, ut quamlibet immunditiam
 patrarent, simul addicti auaritia.

Vos autem non sic didicistis Christum. Si quidem audiistis eum, et docti estis, quem-
 385 admodum ueritas Iesu habet, quod oportet- at uos deponere iuxta priorem conuersatio-

D. PAVLI AD EPHESIOS

nem ueterem hominem, qui corrumpitur iuxta desideria erroris, renouari autem per
 spiritum mentem uestram, et induere nouum hominem, qui conditus sit secundum DEVM,
 ut iustitia et solida sanctitate polleat. [p.8.]
 [p.9.]
 [p.10.]

Ponite ablegantes melldacium, loqui- mini ueritatem, quisque proximo suo, eo quod
 390 inuicem membra sumus. [p.11.]
 [p.12.]

ut inuicem membra sumus. [p.13.]
 ut inuicem membra sumus. [p.13.]
 ut inuicem membra sumus. [p.13.]

Nullus sermo impurum ac reuerentium- at, sed si quis frugi sit, et idoneus quo utiliter
 395 alii instaurentur, ut frugem audientibus ad- ferat, et ne contristetis spiritum sanctum dei,
 quo, ut redemptionem olim consequami- ni obsecrati estis.

Omnis amarulentia, et commotio, ira, et tumultuans uociferatio, et maledicen- tia
 reiiciatur a uobis, cum omni malitia.

Sitis autem inuicem benigni, propenso affectu, gratificantes inuicem uobis, quem-
 400 admodum et DEVS uobis gratificatus

EPISTOLA.

EST, PER CHRISTVM.

CAPVT V.

Estote igitur imitatores DEI, ut dilecti filii, et conuersamini secundum dilectionem,
 quemadmodum et CHRISTVS dilexit nos, tradiditque semetipsum pro nobis ho- stiam
 et sacrificium Deo, cuius ille nidore plurimum quoque fuit oblectatus. [p.1.]
 [p.2.]
 [p.3.]
 [p.4.]

Sortatio uero et omnis immunditia, aut auaritia, nihil loci apud uos habeat, sicut de-
 5 cet sanctos, sed neque turpitudine, et stultitia, aut facie, quae omnia non decent,
 sed magis gratiarum actio. [p.5.]

Hoc siquidem agnoscitis quod omnis scortator, aut immundus, aut auarus, qui est
 ido- lorum cultor, non habet hereditatem in re- gno Christi et Dei. Nemo uobis imponat
 in- anibus sermonibus, propter haec enim quae dixi, uenit ultio Dei in incredulos.

Ne igitur participetis cum illis. Eratis ali- quando tenebrae, nunc autem lux, postquam
 10 Domino consecrati estis, ut filii luce praediti igitur conuersamini.

Fructus enim spiritus, situs est in omni

D. PAVLI AD EPHESIOS

bonitate, et iustitia et ueritate, cum explora- tis quid Domino beneplaceat.

[p.6.]

Et ne communicetis infrugiferis tenebra rum operibus, magis uero illa arguite. Quae
 15 namque in abscondito ab illis fiunt, foedum est dicere. Omnia uero quae argu- untur,
 ceu alumine manifestantur. Quic- quid enim manifestatur, iam luminis aliquid habet.

[p.7.]

[p.8.]

[p.9.]

Quapropter ait: Expergiscere qui dor mis, et surge a mortuis, et illuminabite te Christus.

Videte igitur quomodo circumspecte con uersemini, non ut insipientes, sedut sapien- tes, redimentes occasionem, quod dies mali sint. Proinde ne sitis imprudentes, sed intelli-
 20 gentes quae sit uoluntas Domini.

Et ne inebriemini uino, quod uitam reddi. intemperantiorum, sed implemini spiritu, lo quentes uobis inuicem, Psalmis et hymnis, atque spiritalibus cantilenis, canentes et psal- lentes, in corde uestro Domino, gratias agen tes pro omnibus, per Dominum nostrum le- sum Christum, Deo et patri.

Subditi uicissim alii alii estote in timore Dei-Vxores propriis uiris subiectae sint, ut
 25 do mino, quod uir caput sit mulieris, sicut Chri- stus caput est Ecclesiae, et idem saluator sui

EPISTOLA.

corporis. Vt ergo Ecclesia subdita Christo est, ita uxores propriis uiris in omnibus.

[p.2]

Viri diligite uxores uestras, quemadmo- dum Christus dilexit Ecclesiam, et tradidit
 30 semetipsum pro ea, ut illam sanctificaret, pur gatam lauacro aquae per uerbum, ut
 exhibeat sibiipsi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut quid
 huiusmodi sed ut sancta sit, et inculpata. Sic debent dili- gere uiri uxores suas, ut sua
 ipsorum corpo- ra. Diligens uxorem suam, se ipsum diligit. Nemo enim unquam carnem
 suam odio ha buit, sed nutrit et fouet eam, sicut Dominus Ecclesiam.

[p.10.]

[p.11.]

35 Quoniam membra sumus corporis eius, ex carne eius et ossibus eius, pro quo relin-
 quet homo patrem et matrem et adhaerebit uxori suae, eruntque; duo, ut uiuant unum
 homi nem. Hoc arcanum magnum est, ego autem dicoquoad CHRISTVM, et Ecclesiam.
 Veruntamen et uos singillatim, suam quisque uxorem diligit perinde atque seipsum, et
 u- xor uolout reuereatur maritum.

CAPVT VI.

Filii morigeri estote parentibus uestris, ut

D. PAVLI AD EPHESIOS

dignum Domino est. Hoc enim iustum est. Honora patrem tuum, et matrem, quod pri-
 mum quidem praeceptum est, habens promissio- nem, hanc nimirum, ut bene tibi sit,
 sisque longaeuus in terra.

[p.]

[p.]

[p.]

5 Patres, ne prouocetis ad iram, filios ue- stros, sed educate eos, institutione et correpti-
 one Domini.

[p.]

Seruo auscultate dominis carnalibus, cum timore et tremore, in simplicitate cordis uestri, tanquam CHRISTO, non adoculum seruientes, uelut qui placere hominibus student, sedut serui CHRISTI, perficientes uoluntatem DE I ex animo et bene uole, seruientes uidelicet DOMINO et non hominibus, scientes quod unusquisque, quod fecerit boni, id referet a Domino repensum, siue seruus sit, siue liber.

Et domini eadem facite erga illos, remittentes minas, scientes, quod et uester dominus est in caelis, et personarum respectus apud eum nullus.

Quod reliquum est, fratres mei, corroboremur, per Dominum, et robur fortitudinis eius, induimini totam armaturam DEI, ut possitis stare aduersus insidias Diaboli. Etenim non est nobis lucta aduersus sanguinem et carnem, sed aduersus principatus, et potestates

EPISTOLA.

tes, aduersus Dominos mundi, tenebrarum saeculi huius, aduersus spirituales uersutias, quae sunt in caelestibus [p.10.]

Quapropter animum uestrum iocundum facite in domino, ut possitis resistere in die malo, et omnibus peractis stare. State igitur circumcinctis lumbis uestris, ueritate, et induti thoracem iustitiae, et calceati pedes, promptitudinem nuntiandi Euangelii pacis. Super omnia assumentes scutum fidei, quo possitis cuncta iacula mali illius ignita extinguere, et galeam salutis accipite, et gladium spiritus, quod est uerbum Dei. [p.]

Omni oratione et deprecatione, orantes in omni tempore, et spiritu, in idipsum uigilantes, cum omni instantia et deprecatione pro sanctis omnibus, et pro me, ut detur mihi sermo, dum os meum aperiendum est, cum omni fiducia, ad notum faciendum arcanum Euangelii, cuius legatione fungor, constructus catena, ut confidenter illud annunciem, sicut oportet me loqui.

Vt uero sciatis et uos, quomodo res meae habeant, quid agam, omnia uobis nota faciet Tychicus dilectus frater, et fidus in negotio DOMINI minister, quem in hoc ad uos misi, ut cognosceretis de

D. PAVLI AD EPHESIOS

rebus nostris, et consolaretur, corda uestra. Pax sit fratribus, et dilectio cum fide a Deo patre et Domino nostro Iesu Christo. Bene uolentia Dei, cum omnibus diligentibus Dominum nostrum Iesum Christum cum integritate. Amen Missa fuit Roma per Tychicum. Finis Epistolae D. Pauli ad Ephesios. [p.9.]

M. BVNERII COMMENTARIVS

Paulus.

De ratione nominis nullis disserere non est consilium, tum quod certi hic nihil queat referri, tum quod quicquid afferatur, haud magnum ad pietatem momentum attulerit. In Actis 13. scribit Lucas: Saulus uero qui et Paulus plenus spiritu sancto etc. Vnde coniscio binominem fuisse, Iudaeis tamen fere Saulum appellatum, nomine scilicet illis familiari, Gentibus autem Paulum, quod nomen ob imperium Romanorum apud

illas frequens esse coepe rat. Quod igitur sibi nato ciui Romano forsán inditum fuerat, scribens gentibus, libenter epistolis suis praefixit, ut ethnicis hactenus ethnicus fieret et ad Christum eos pel liceret-Quo exemplo docemur, ut mediis rebus in gratiam ho minum, si
 45 quid inde commodi ad illos queat redire, libenter utamur, quandoquidem uere Christiani sit, studere ut pla ceat ad bonum omnibus Rom.14.Proinde quouis alio quam quo Paulus actus fuit, spiritu aguntur, qui superstitiose adeo non religiose a bonis Del creaturis plerisque, eo quod illis mali abutantur, abhorrent, non sustinentes uel ali- quantisper hominibus, e quibus forte Christoaliquos usu illarum lucrifacerent, gratificari. , id est,
 50 Schaul indubie, cum circumcideretur fuerat Apostolus hic ap- pellatus, hactenus tamen ethnicis ethnicus fieri uoluit, ut Romanum: nomen Ebraeo in omnibus epistolis suis prae ferret. Cum hodic uitio, et quidem non leuiculo, uertant cum Anabaptistis, et doctores, suo iudicio, egregii

De nomi- ne Pauli-

IN I. EPIST. AD TIMOTH.

quidam, quod cognomina sua aliqui fratrum, dum latine scri bunt, uel in latinam linguam
 55 aut graecam uertunt, uel ad modum barum inflectunt. Adeo non minus rara quam eximia res est, recto de rebus istis externis iudicio esse praeditum.

[p.compa-]

Ex uoluntate Dei legatus Iesu Christi.

Eplithetis semper Paulus ad institutum suum facienti- bus uti solet, describere Ephesiis sinceriorem rationem Christianismi hac Epistola uoluit, et falutem per Domi- num nostrum Iesum Christum partam pectoribus eorum penitius inserere, se igitur legatum
 60 Iesu Christi laudat, uo lens significare se non aliud quam salutis illorum negoci- um, ex mandato Seruatoris et uoluntate patris apud cos hac Epistola acturum. Atque ita uel breui hoc titulo Ephe- siorum animos beneuolos et attentos sibi reddidit. Quis enim non ex animo uelit et studiose quidem audire lega- tum Iesu Christi, id est, Seruatoris et uncti regis, qui suos spiritu sancto donatos, iustos et beatos reddit, eoque non nisi
 65 salutaria mandat? Ad idem facit, quod se ex decreto pa tris Dei hac salutis legatione fungi testatur.

Docemur uero hic primum, ut his praecipue nomini- bus nos fratribus commendemus, quae proxime fecerint ad promouendam apud illos, ut gloriam Dei, ita et ipso- rum salutem, hoc est, quibus illis simus usui, non quibus admirationi, multo minus quibus
 70 terrori. Deinde, ut di- gnationem erganos Dei ingenue prae nobis feramus. In-

Quibus Epithetis Paulus u- tatur.

M. BVCI COMMENTARIVS

comparabilis siquidem dignitas erat esse legatum IESV Christi, idque ex uoluntate Dei, eam tamen Paulus quamli bet modestus, nequaquam dissimulauit, sed in gloriam dei et fratrum salutem, ingenue professus est. Certa sunt do na Dei, eoque ut uere adesse
 75 sentiuntur, ita debent indissi- mulanter, sed in gloriam donatoris ac fratrum salutem,

[p.18]

proferri atque suo modo ostentari. Postremo monemur, neminem posse legatum Christi esse gloriaeque eius preconem, nisi ex uoluntate missioneque Dei. Quomodo enim praedicabunt nisi mittantur? scribit Apostolus Romanis: Legatum nanque Christi is agit, qui annunciat ipsum unicum esse saluatorem, idque agit quicumque a spiritu dei extrusus fuerit, ut quam plurimos huic caelesti regi adducat. Huiusmodi autem uel cogitare posset ex sese mortalis? Cor. Paul. scribit, ubi de hac sua legatione loquitur, nos haudquaquam idoneos esse, qui ex nobis ipsis cogitemus quicquam, tanquam ex nobis ipsis etc. Nemo ergo legatum Iesu Christi agat, hoc est, Euan gelion sinceriter annuntiabit, nisi ad hoc opus, ex uoluntate Dei extrusus:

85 Tantum abest ab eo, ut tanquam non missus, non sit audiendus, qui Christi doctrinam pure quidem tradiderit, non autem simul uita expresserit. Vt cumque uita habet, quicumque recte Christum praedicat, is id ex sese cogitare non potuit, eoque a deo ad hoc missus est, ac uae ei, quae praedicat contempserit, multum enim interest, inter ultrocurrentes, qui sua aut aliorum figmenta praedicant, et qui ipsissimam Christi ueritatem, quam
90 nemo docebit nisi impulsus missusque diuinitus.

Quis Christi Apostolus.

IN I. EPIST. AD TIMOTH.

Impelliautem mittique ad praedicandum hanc, possunt etiam qui non per omnia illi uita respondent, neque pure gloriam Dei, et nihil sui quaerunt. Christum enim, licet ex mala occasione praedicabant, et humana commenta nequaquam, quorum Paulus Philpp. 2. meminit, id tamen serio Apostolus gaudebat, nequaquam gauisurus si humana commenta praedicassent, quia alienorum uocem oves audire nequaquam sustinent,
95 tam abest ut ad illam gaudeant. Hypocritae quoque illi, quibus Dominus Matth. 7. testimonium perhibet, quod in nomine suo prophetauerunt, utique id ex spiritu eius atque uoluntate patris fecerunt. Humanum nanque ingenium nihil tale uel conminisci potest. Missi igitur diuinitus et hi fuerunt, et Christum ipsum contempsit, quicumque illorum
100 contempsit prophetiam. Vere igitur et si plane impii ad praedicandum missi fuerant, audiendique timentibus Deum erant, utcumque uita illorum cum doctrina pugnaret.

Orandus igitur deus ut in messem suam extrudat, qui non tam uerbis quam uita doceant, et danda opera est, ut tales ad docendi munus deligantur. At nequaquam contemnenda interim est, et eorum praedicatio, qui uita sunt insinceriore, de Christo
105 tamen uera testantur. Missio ita que ad praedicandum Christum, nihil sane aliud fuerit, quam uoluntas praedicandi, quam nobis ille salutem parauit, con iunctam habens huius facultatem, quam utramque solus Deus suppeditat, de qua in Matthaeum dixi plura. Sanctis qui sunt Ephesi.

Qui currentes et qui missi-

Quid missio.

M. BVCKERI COMMENTARIVS.

Sanctum scriptura uocat, quod est Deo consecratum, eoque augustius iam et diuinae
110 quodammodo reuerentiae particeps. Sic populus Israel, praecipue sacerdotes, templum

[p.19]

et instrumentum eius, sanctitatis nomine passim in scripturis celebrantur. Iam qui Christo uera fide nomen dederunt, filii dei sunt, ac ita gloriae dei consecrati atque de diti, ut ad cam sint penitus demum reformandi, futuri con formes imagini filii Dei, plane iusti et beati. Vel soli igitur hi sunt, qui sanctitatis nomine uere insigniuntur, quippe cum nihil
 115 possit uel cogitari augustius et diuinius, quam esse filium Dei et cohaerentem Christi, cuius potestas fit omnibus qui in nomine Christi credunt Ioan. 1. Vnde hic mox Paul. subiicit καὶ πῶς οἱ ἐν Χριστῷ, quod reddidi, nempe fidem habentibus etc. Nam omnino haec interpretatio est eius, quod praemisit. Sanctis, eo quod sancti, id est, Deo dediti, eoque uere augusti et diuini, non sint nisi qui per fidem in sortem siliorum Dei ad sciti
 120 sunt.

Hoc autem ὡς σοισέμ Χριστῷ, uerti, fidem habentibus Christo. Nam quod scriptura suo idiotismo dicit credere in aliquo uel aliquem, nos dicimus credere alicui, fidemque habere. In 2. namque Mosch. cap. 14. legimus, et uidit Israel manum Domini magnam, quam contra Aegyptios exercuit, et timuit populus dominum, et crediderunt in dominum,
 125 et in Moscheh seruum eius, quid hoc crediderunt et in Moscheh seruum eius fuit aliud, quam uerbis Moscheh habuerunt fidem? Item in eodem libro cap. 19. dixit dominus ad Moscheh: Ecce egouenio ad te in caligine nubis, quo

Sancti.

Fideles in Christo.

Credere in domino.

IN I. EPIST. AD TIMOTH.

dudiat populus uerba medadte, et etiam in te credant perpetuo. Hoc sane, et etiam credant in te, perinde fait, atque si dixisset, ut tibi credant et uerbis tuis, agnoscentes te
 130 ex mandato meoloqui, fidem habeant. Sic ergo et credere in Christo, perinde est atque credere Christo, uerbis eius fidem habere-

Hoc uero ex se mox gignit fiduciam in eum, efficitque ut ipsum suspiciamus et adoremus seruatorem. Nam de re, suscitandumque a se in die nouissimo. Haec qui uera agnoscit, quod nemo nisi a spiritu sancto persuasus poterit, quomodo non illico omnem
 135 fiduciam suam in illo collocet, atque felicitatis suae autorem illum colat? Paulo itaque fides proprie persuasio est, qua mens de uerbis DOMINI nihil addubitat, persuasa scilicet a spiritu sancto Hinc liquet, Vallam illum inimitabilem uirum, non linguarum tantum, sed et scripturarum DEI proprietatem in hoc recte considerasse, qui, quam graeci ταμπσίμ uocant, latinis censuit, persuasionem probe dici.

Certe nihil aliud fuit laudata illa Abrahae fides, ob quam et iustus Deo batus, et credentis populi pater fuit constitutus. Deus siquidem illi promiserat filium, et posteritatem
 140 ptura suo idiotismo habet: Et credidit in Domino, Hebraei ce, quod, quid fuit aliud, quam pro mittenti sobolem Deo, habuit fidem, persuasus utique a spiritu dei? Non aliter se habet et fides, qua iustos uiuere

Fiducia ex fide.

Fides Abrahae.

M. BV CERI COMMENTARIVS

[p.20]

145 Habalcuk cecinit. Nam promissionem de liberatione po- puli illic Vates praemisit, testatus perturbato et adflicto animo fore, qui ei fidem habere non sustinerent. Contra autem iustum, fide sua uicturum, id est, bene habiturum. Persuasi enim a spiritu sancto electi, liberationem a ma- lis omnibus per Christum certo futuram, ut hinc bene de uoluntate Dei fidunt, ita et spe uiuunt, omnia boni consu lentes, utcunque ex praesenti calamitate uideantur morti addicti.

150 Proinde quam Apostolus τ μπισίμ, et uulgo fidem latine dicunt, si germanam uocis huius, ut ea Paulus usus est, significantiam recipimus, persuasionem Euangelii per spiritum sanctum electis et uocatis factam, per eam intelligemus. Ea nonnunquam quidem pro fiducia in bo- nitatem DE I accipitur, sed per Metalepsim. Ex per- suasione enim de promissis Domini, fiducia in bonitatem eius gignitur.

155 Quod si noui illi hostes fidei, uirtutis, quae omnis picta tis et salutis unicum funda- mentum est, quidam Anaba- ptistarum cognouissent, non ita contra nos fremerent, qđ fidei in iustificatione primas tribuimus, et agnoscerent friuolum esse, quod contra nos afferunt. Neminem ei posse fidere, quem non antea amauerit. Eoque amoris DEI non fidei, primas tribuendas. Et enim ut nemo fidutiam suam in illo fixam habebit, quem 160 non dilexe- rit, ita neminem quisquam diligit de cuius uirtute

Iustus ex fi de uiuit.

Quid fi des.

Cauillum Anabapti starum.

IN I. EPIST. AD TIMOTH.

et bonitate, non fuerit antea persuasus. Quis namque amet eum, quem bonus an malus sit, ignorat? Vnde autem deum bonum et nobis bonum, ut amare eum, confidereque in eum possimus, cognoscemus? Certe quae DEI sunt, et de deo scriptura praedicat, homo 165 secundum animam uiuens, non percipit.

Ergo ad flatu spiritus sancti hic opus est, qui Euange- lion cordibus electorum persuadeat, hoc demum pacto uo cantur, et a patre ad filium pertrahuntur, quotquot ad uitam praeordinati sunt. Atque hic auditus ille est, unde fides prouenit Rom. 10. Ad quem et si ministret Euange lii externus praeco, attamen quia plantans et rigans 170 ni- hil sunt, inefficax erit omnis praedicatio, donec cordi Euam gelion praedicauerit et persuaserit spiritus sanctus. Apud quem uero ea persuasio obtinuerit, is etiam si ex parte quam bonus sit Deus cognoscat, fieri tamen non potest, quin illum et amet et reueretur, ac optima quaeque de ipso sibi polliceatur, fidem scilicet habens Euangelio, quod sic illum praedicat, quae et certo consequetur, cum spes in deum non pudefaciat. Itaque 175 post electionem sanctorum, pro- ximum est, ut DEVS suorum se cordibus per uer- bum, quod tamen suo spiritu illis persuadeat, insinuet, ex hac mox persuasione certamque fide, quam uerbis eius iam habent, consequitur fiducia eius et amor, propensaque ad gratificandum ipsi in omnibus uoluntas.

Tria ergo haec fides, spes, charitas sunt, quibus prae-

Vnde fides et amor Dei.